

Współczesny iracki Kurdystan można określić mianem państwa de facto. Posiada charakter samodzielnego podmiotu suwerennego wewnątrznie, ze względu na zdolność do zachowania monopolu na użycie siły na własnym terytorium. Od czasu przyjęcia przez Irak nowej konstytucji w 2005 roku uzyskał status legalnego podmiotu – regionu federalnego – funkcjonującego oficjalnie w zakresie określonym przez ten dokument. Tym samym de iure zalegalizował budowane przez lata instytucje władzy politycznej, a ich faktyczny zakres działań i kompetencji wyraźnie wykracza poza ramy określone literą prawa.

Ze uwagi na zaniechanie ogłoszenia secesji nie jest izolowany przez społeczność międzynarodową, co odróżnia go od innych państw de facto (np. Naddniestrza czy Somalilandu). Tym samym utrzymuje różnego rodzaju relacje z wieloma podmiotami międzynarodowymi. Dzięki temu może pełnić szereg ról międzynarodowych jak np. partner w walce z terroryzmem, partner handlowy, mediator czy producent bezpieczeństwa. Kurdowie w Iraku po ponad 150 latach odzyskali podmiotowość polityczną utraconą w połowie XIX wieku w związku z centralizacją Imperium Osmańskiego.

Przez większą część XIX i niemal cały XX wiek populacja Kurdystanu nie zdołała odbudować trwałej podmiotowości terytorialnej choćby w zbliżonym stopniu do Kurdyjskiego Regionu Federalnego w Iraku. Przez niemal dwieście lat różne kurdyjskie podmioty polityczne starając się uzyskać podmiotowość terytorialną godziły się pełnić rolę aktora (klienta) realizującego interesy strategiczne państw (patronów) będących stronami różnych regionalnych konfliktów np. na pograniczu Osmańsko-Perskim, czy później rywalizacji iracko irańskiej. Przełomową okazała się dopiero rola klienta podczas międzynarodowych interwencji w Iraku pod przewodnictwem USA.

Literatura przedmiotu nie wyjaśnia w jakim stopniu współczesne międzynarodowe role irackiego Kurdystanu oraz praktyki interakcji z innymi podmiotami są powiązane z doświadczeniem asymetrycznych interakcji w przeszłości. Trudno też znaleźć przekonujące wyjaśnienia dotyczące przesłanek i korzyści jakimi kierowały się państwa wchodzące w relacje z kurdyjskimi podmiotami politycznymi. Nie dostarcza też precyzyjnej odpowiedzi o konkretne przesłanki i korzyści jakimi kierowały się kurdyjskie podmioty polityczne wchodzące w tego rodzaju asymetryczną relację oraz jaką strategię stosowali zarówno patron jak i klient by zapewnić sobie realizację zakładanego celu kooperacji. Nie wiemy też jak dziś populacja Kurdystanu irackiego postrzega przesłanki i korzyści asymetrycznej relacji między Kurdystanem irackim a Turcją i Stanami Zjednoczonymi. Te fundamentalne pytania nie spotkały się jeszcze z odpowiedzią opartą na spójnych ramach teoretycznych i metodologicznych.

Projekt ten ma uzupełnić poważną lukę w nauce proponując nową praktykę postrzegania i wyjaśniania zjawiska transformacji roli międzynarodowej społeczności aspirującej do samostanowienia. Odchodzi od wąskich definicji państw de facto, które kwalifikują wyłącznie podmioty izolowane przez społeczność międzynarodową i tym samym pomijają Kurdystan Iracki. Badanie proponuje innowacyjne, spójne ramy teoretyczne, które uwzględniają kluczowe czynniki inicjujące zmianę roli międzynarodowej oraz proponują konceptualizację mechanizmu przyczynowo skutkowego. W ramach tego projektu zostanie zastosowane jakościowe badanie materiałów źródłowych ukierunkowane na rekonstrukcję przesłanek, korzyści, uwarunkowań oraz przebiegu pełnienia ról aktora zastępczego. Na tej podstawie powstanie model teoretyczny, który zostanie zweryfikowany w wyniku triangulacji badania jakościowego (wywiadów) i ilościowego (badanie kwestionariuszowe). Opracowane w ramach niniejszego projektu ramy teoretyczne i metodologiczne będą nawiązywać do teorii asymetrii w stosunkach międzynarodowych, teorii ról międzynarodowych oraz najnowszych badań z obszaru studiów nad państwami de facto oraz wojen zastępczych,